विप्रवादाः विविधाः प्रवादाः पूर्वोक्ताएव ॥२॥ अत्रोत्तरमाह आत्मेति अनंतरजः औरसः निरुक्तजः स्वक्षेत्रे अन्योरेतः सेकार्थमुक्तस्तज्जः प्रसृतः अनिनिरुक्तोपियोलौल्यात्परक्षेत्रेरेतः सिंचतितज्जः प्रसृतजः ॥३॥ तथापतितात्स्वभार्यायामेवजातः भार्यायाः तृतीयार्थेषष्ठी दत्तपंचमः कृतः क्रीतः स्वयमुपायगम्योवाषष्ठः अध्यूढः यस्यमातागर्भवत्येवऊढातादृशः सप्तमः ॥४॥ षडपध्वंसजावक्ष्यमाणाः कानीनः कन्यायांविवाहात्प्राक् उत्पन्नश्चतुर्दशः अपसदाः वक्ष्यमाणाः षट् एतेविंशतिः तान्सर्वान्पुत्रानितिविजानीहि ॥५॥६॥७॥ परवर्णासु अनुलोमजाः षट् अपध्वंसजाः विलोमजा अपसदाः षडिति

विप्रवादाः सुबहवः श्रूयंते पुत्रकारिताः ॥ अत्रानोमुह्यतांराजन्संशयंछेत्तुमर्हसि ॥२॥ भीष्मउवाच आत्मापुत्रश्चविज्ञेयस्तस्यानंतरजश्चयः ॥ निरुक्तजश्चविज्ञेयः सुतः प्रसृतजस्तथा ॥३॥ पतितस्यतुभार्यायाभर्त्रासुसमवेतया ॥ तथादत्तकृतौपुत्रावध्यूढश्चतथापरः ॥४॥ षडपध्वंसजाश्चापिकानीनापसदास्तथा ॥ इत्येतेवैसमाख्यातास्तान्विजानीहिभारत ॥५॥ युधिष्ठिरउवाच षडपध्वंसजाः केस्युः केवाप्यपसदास्तथा ॥ एतत्सर्वंयथातत्त्वंव्याख्यातुंमेत्वमर्हसि ॥६॥ भीष्मउवाच त्रिषुवर्णेषुयेपुत्राब्राम्हणस्ययुधिष्ठिर ॥ वर्णयोश्चद्वयोःस्यातांयौराजन्यस्यभारत ॥७॥ एकोविड्वर्णएवाथतथात्रैवोपलक्षितः ॥ षडपध्वंसजास्तेहितथैवापसदान्शृणु ॥८॥ चांडालोव्रात्यवैद्यौचब्राम्हण्यांक्षत्रियासुच ॥ वैश्यायांचैवशूद्रस्यलक्ष्यंतेपसदास्त्रयः ॥९॥ मागधोवामकश्चैवद्वौवैश्यस्योपलक्षितौ ॥ ब्राम्हण्यांक्षत्रियायांचक्षत्रियस्यैकएवतु ॥१०॥ ब्राम्हण्यांलक्ष्यतेसूतइत्येतेपसदाःस्मृताः ॥ पुत्राह्येतेनशक्यंतेमिथ्याकर्त्तुंनराधिप ॥११॥ युधिष्ठिरउवाच क्षेत्रजंकेचिदेवाहुःसुतंकेचित्तुशुक्रजं ॥ तुल्यावैतौसुतौकस्यतन्मेब्रूहिपितामह ॥१२॥ भीष्मउवाच रेतजोवाभवेत्पुत्रस्त्यक्तोवाक्षेत्रजोभवेत् ॥ अध्यूढःसमयंभित्वेत्येतदेवनिबोधमे ॥१३॥ युधिष्ठिरउवाच रेतजंविद्मवैपुत्रंक्षेत्रजस्यागमःकथं ॥ अध्यूढंविद्मवैपुत्रंभित्वातुसमयंकथं ॥१४॥ भीष्मउवाच आत्मजंपुत्रमुत्पाद्ययस्त्यजेत्कारणांतरे ॥ नतत्रकारणंरेतःसक्षेत्रस्वामिनोभवेत् ॥१५॥

ज्ञेयं ॥८॥९॥१०॥ मिथ्याकर्त्तुंएतेपुत्रानभवंतीतिवक्तुंनशक्यंतइत्यर्थः अयंभावः अप्रमत्तेतिश्रुतिरनौरसस्याप्राशस्त्यांमात्रपरा यन्मेमातेतिश्रुतिस्तु अनौरसस्यापिपुत्रत्वमस्तीत्येवंपरेतिनकश्चिद्विरोधः तथाचअनौरस औरसोवासुशीलः श्राद्धपरः पितॄणांस्वर्गायभवतिविपरीतस्तुनरकायेति ॥११॥ कस्यद्वयोःपित्रोःक्षेत्रपतिनिषेक्त्रोर्मध्येकस्यायंपुत्रः उभयोःपितृत्वाविशेषादित्यर्थः ॥१२॥ यथारेतोजऔरसःपुत्रएवंक्षेत्रजोपिबीजदेनत्यक्तश्चेत्स्वीयएवभवति एवमध्यूढोपिरेतःपतिनात्यक्तश्चेद्वोढुरेव अत्यक्तौतुद्वावपिरेतःप्रदस्यैवेत्यर्थः ॥१३॥ एतदेवप्रश्नोत्तराभ्यांव्याचष्टे रेतजमिति आगमःपुत्रत्वप्रापकंशास्त्रंकथंकीदृशंसमयभेदश्चकथमित्यर्थः ॥१४॥ कारणांतरेलोकापवादादिभयेसति ॥१५॥

Digitized by Google